

Numărul 37. Oradea-mare 16/29 septembrie 1901. Anul XXXVII

Apare duminică. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Cântec de toamnă.

*Cum sbor departe rândunele,
Rămât cu ochii duși la ele...*

*De-atâtea ori le-ai mai vădut
Cum au plecat și s-au pierdut
În zarea unui cer mai blând,
Din aripă fine fluturând, —
Și totuș stai așa măhnit,
Cu ochii 'ntorși spre răsărit.*

*Căci ce mai vezi pierind în vânt,
Iluziile tale sunt,
Și tinerețe și iubire
Și-nchipuiră de fericire.*

*Și dacă, cu-altă primă-vară,
Veni-vor rândunele iară,
Așa cum au plecat pe rând
Din aripă fine fluturând, —*

*Al vieții fir mereu se toarce
Și nici odată nu se'ntoarce;*

*Și de-ați pierit, s-ați dus pe veci,
În depărtări pustii și reci,
Și tinerețe și iubire
Și-nchipuiră de fericire.*

*Și toate cum au fost vor fi,
Tu singur nu te-î regăsi;
Și toate cum au fost rămân,
Tu: tot mai singur, mai bătrân.*

ION GORUN.

Un capitol din activitatea diaconului Coresi.

(Fine.)

Cu acestea înse n'am exhaustat nici pe departe bogatul material referitor la activitatea diaconului Coresi. A intra în noue detalii, ar însemna o deviare de la cadrul disertației prezente și ar fi chiar o probă nepotrivită pentru paciința onoratului public.

Cu toate acestea, pentru ca tabloul cultural, grupat în giurul figurei diaconului Coresi, să fie complet, drept încheiere voi mai releva câteva momente de importanță esențială.

L-am cunoscut mai sus pe Coresi ca apostol al naționalisării bisericii române, ca primul apostol al literaturii noastre naționale.

Care este înse valoarea artistică a opereii sale, aceasta este o întrebare, care la tot cazul trebuie clarificată.

Aici trebuie să facem necondiționat o strictă distincțiune între Coresi ca tipograf și Coresi ca scriitor.

Coresi a fost în primul rând tipograf, „meșter învățat” în arta tipografică, precum îl numesc contemporanii săi. Că el însuși a dat mai mult pe deservitatea sa tipografică, decât pe activitatea sa literară, reiese clar din toate observațiunile sale împrăsciate în epiloagele, ce însoțesc tipăriturile sale.

Ce parte a avut înse Coresi la traducerea cărților tipărite de el și astfel la întemeierea limbii noastre literare?

Tipăriturile românești ale diaconului Coresi, precum dovedește o privire critică asupra limbii românești depuse în aceste tipărituri, nu sunt traduceri proprii ale lui Coresi. Limba acestor traduceri, prea arhaică, prea învechită pentru epoca în care a trăit Coresi, aparține unei epoci cu mult mai în-

depărtate în istoria literaturii românești. Tot ceea ce face Coresi, ca scriitor, e puțină adaptare sau modernizare, prin ceea ce el nu se ridică mult din categoria așa numiților copişti, a căror însemnătate în istoria noastră literară e de altminterlea destul de aprețiată.

Merită cu toate acestea diaconul Coresi evaluativul modern de plagiator?

Răspundem categoric, că nu; și iată pentru ce.

Proprietatea literară este o noțiune încă necunoscută la primii întemeietori și susținători ai literaturii române bisericești. Ensaș literatura e o noțiune încă necristalizată în lumea intelectuală a înaintașilor noștri din acele timpuri. Vechea noastră literatură bisericească a creat-o necesitatea și nu un imbold mai înalt artistic. De aici apoi caracterul anonim al acestei literaturii.

Ambițiunea artistului sau literatului de astăzi, de a-și lega numele de opera sa pe vecinicie, n'au cunoscut-o primii noștri traducători bisericești, mai ales în primele timpuri, când biserica oficioasă slavă ar fi vădit cu ochi reii orî ce încercare de a strecură în biserică limba „proastă” românească, precum se numia pe atunci.

Tot ceea ce au făcut traducătorii anonimi ai vechei noastre literaturii bisericești, au făcut desbrăcați de ori ce sentiment egoistic, fără nici o pretenție, ci numai din purul sentiment de datorință pentru trebuințele bisericești, ca „să-și plătească datoria” pentru „talentul” ce li l-a dat Dumnezeu, precum se exprimă mai târziu mitropolitul Varlaam în precuvântarea predicilor sale. (Carte rumânească de învățătură, Iași 1643.)

În chipul acesta textul bisericesc odată tradus românește, înseamnă fără ca numele traducătorului să rămână legat de traducerea sa, se transpune prin copiere din generațiune în generațiune, făcându-se înseamnă cu fiecare transcriere adaptări și corecturi mai istețe sau mai stângace după cunoștințele și capacitatea copistului.

Între acești copişti-corectori locul de frunte îl ocupă diaconul Coresi, mai ales prin faptul, că aceste vechi traduceri le-a eternizat pentru prima oară în tipar, prin ceea ce a dat primul impuls adânc simțit pentru stabilirea limbei noastre literare de azi.

E așa dară Coresi plagiator sau nu? Precum ideea de proprietate literară, ar fi un anachronism cel puțin la Români, pentru acele timpuri, tot atât de puțin potrivit ar fi pentru Coresi, ca cărturar-literat evaluativul de plagiator în sensul modern al cuvântului. A fost o muncă cinstită, onestă după concepțiunile acelor timpuri, activitatea literară a lui Coresi, de și această activitate nu constă din încercări proprii literare, ci se reduce la copiere și prelucrarea materialului deja existent în literatura bisericească română. A fi făcut aceasta cu succes pentru acele timpuri e nu numai mult, ci chiar foarte mult.

Diaconul Coresi e figura cea mai aleasă în seria vechilor copişti-conservatori ai vechei noastre literaturii române bisericești — toți anonimi — e cea mai aleasă figură în istoria primelor începuturi de literatură cultă la Români, căci ceea ce-l distinge și-l ridică peste toți predecesorii săi cărturari români — necunoscuți după nume — este conștiința activității sale.

Coresi e primul din vechii anteluptători ai cul-

turei noastre românești, care în mână deopotrivă cu condeiul și cu elementele artei tipografice, literile mobile, sculptate în lemn sau turnate în metal, luptă o luptă grea, lupta desrobirei limbei românești din lanțurile sclăviei slavone, având înaintea ochilor el pentru prima oară un scop final bine determinat: naționalizarea bisericești române prin tipărirea de cărți românești și prin introducerea lor în ritualul ecleziastic la Români.

Diaconul Coresi e primul anteluptător conștiinței al culturii și al literaturii noastre naționale. Conștiința sa îl distinge de toți predecesorii săi anonimi și-l așață ca un punct de intensivă lumină în fruntea literaturii noastre culte naționale.

Acesta este cuvântul, pentru care diaconul Coresi suferă de multe ori de o vedită superficialitate aceasta înseamnă nu este un defect individual al lui, ci este un neajuns al timpului, isvorit din împregiurările culturale pe atunci puțin favorabile la Români. Când deci diaconul Coresi zice cu multă conștiință de sine în epilogul psaltirei sale din 1577: „Să cețiți și bine să socotiți, că veți vedea înșive, că e cu adevăr,” de și în realitate astăzi judecând multe din ale zelosului diacon nu sunt tocmăi cu adevăr, — aici trebuie totuși să vedem, răsunând, vocea conștiinței de sine a omului superior, a cărturarului recunoscut și aprețiat ca atare de toți contemporanii săi.

Cu toate aceste neajunsuri ale tipăriturilor sale românești, diaconul Coresi pentru acele timpuri a fost un mare cărturar și va rămânea pentru toate timpurile prima figură marcantă în istoria literaturii culte a neamului nostru.

Așa ni se prezintă diaconul Coresi în lumina criticii literare.

A judecă o figură aparținătoare trecutului cultural prin prisma actualității de azi, a mărimii prezentului, ar fi o elementară greșeală de critică literară și n'ar însemna decât a vedea totul în lumină spălăcită, falsă și nedreaptă.

Nu din distanța prezentului trebuie contemplată mărimea trecutului, căci astfel privite cele mai impozante figuri ale vremurilor îndepărtate de noi, sunt espuse de a se reduce la niște microscopice punctulețe sau de a se perde cu totul în infinitul spațiului. Adevărata mărime și splendoare o putem recunoaște și înțelege numai din nemijlocită apropiere.

A apreția după merit o figură culturală de mărimea diaconului Coresi înseamnă, a te desbrăca mai întâi de vederile avansate ale prezentului, a te transpune în haina contemporanității și din nemijlocită apropiere a măsură conturile-i de mărime după raporturile restrinsele împregiurării culturale de atunci. Din micimea împregiurărilor, între cari a lucrat și din mărimea efectului, ce l-a avut activitatea lui asupra vremurilor următoare, trebuie estrasă valoarea și importanța istorică culturală a unui Coresi.

Așa contemplat diaconul Coresi, trebuie să apară înaintea noastră în conturile impozante ale unei reale mărimi, iar activitatea lui astfel aprețiată devine epocală în lumina trecutului și a dezvoltării ulterioare istorice.

Vreți o icoană mai vie și mai plastică despre diaconul Coresi, primul apostol conștiinței al naționalizării bisericești române?

Întrați în orî ce biserică românească, în care resună astăzi graiul nostru strămoșesc, și veți vedea pe frontispiciul altarului său pe păreții împrejmu-

tori, strălucind figura unuia din cei patru apostoli-evangheliști în mână cu stilul și înainte cu Evanghelia legii noue. Sânt figuri fictive tipice, cari simbolizează pe toți propovăduitorii cuvântului lui Dumnezeu înaintea neamurilor pământului.

Voi în biserica românească veți vedea sub haina colorată a evanghelistului, îmbrăcând formele vii ale vieții, pe primul apostol al bisericii voastre românești, diaconul Coresi.

Deci încă odată, memoria lui merită să fie remprospătată, la ori ce festivitate culturală românească, căci de activitatea lui se leagă cele mai luminoase și mai însuflețitoare reminiscențe în istoria culturală a neamului nostru românesc.

A reîmprospăta activitatea diaconului Coresi, pornită în colțul cel mai extrem al Românilor Ardeleni, a o face aceasta tocmai aici în Șimleul Silvaniei, în ceastă altă estremeitate a Românisimului, în acest vechiu centru de viață românească, căruia îi este rezervată o mare problemă culturală românească și pentru viitor, — a fi făcut aceasta, cred, că a fost ceva chiar la situațiune.

Numele reformatului Honterus, apostolul literaturii și al școlii naționale a poporului săsesc din Ardeal, îl vestește astăzi streinului o superbă statuă de bronz, ridicată în fața gimnasiului săsesc din Brașov, creațiune a lui Honterus.

Numele diaconului Coresi, primul apostol al literaturii noastre naționale îl vestește azi lumii românești „Fondul Coresi“ întemeiat din spiritul de jertfă și din sentimentul de pietate al corpului profesoral de la liceul român din Brașov. Întocmai precum Coresi, patronul fondului a pus în Brașov acum 400 de ani cartea luminei evanghelice în mâinile poporului român, așa și „Fondul Coresi“ are misiunea de a pune în mâinile tinerimei studioase cartea luminei culturale de azi.

E un modest început acesta, înse prin el eternizarea memoriei lui Coresi e asigurată.

E scumpă moștenirea lăsată noue de diaconul Coresi, căci e limba românească, iar biserica românească a fost până acum singura instituțiune culturală, care a conservat graiul nostru național. Astăzi, multămită oamenilor de inimă, avem o nouă instituțiune: Societatea pentru teatrul român, care urmărește prin propagarea artei dramatice la poporul nostru acelaș scop: susținerea graiului și culturii noastre naționale.

Dorind ca memoria diaconului Coresi, părintele literaturii noastre naționale, care se ridică ca un uriaș far strălucitor în întunerecul veacurilor trecute, să îndrepteze numai spre lumină pașii tuturor preoților și apostolilor culturii noastre naționale, și mulțămind Ilustrului public present pentru nobila atențiune, ce a binevoit a acorda espunerilor mele, încheiū tot cu cuvintele diaconului Coresi „bine să socotiți, că veți vedea înși-ve că e cu adevăr“.

NICOLAE SULICA.

Frunzărit.

*Foaie verde de răsură,
Ce mi-e Domnul că se 'ndură
Să-mi dea inimă și gură?*

*Simte inima, dorește,
Gura spune ce gândește,
Lumea rîde și lovește...*

*De iubit, cât să iubească,
Vecinic o să pribegească, —
Partea n-o să ș-o găsească...*

*De-ar fi omu' să măsore
Cât nu poate, cât îl doare, —
N'ar fi lună, n'ar fi soare...*

*De-ar fi omu' să socoată
Nedreptatea lumii toată, —
Ar mai fi vieți o gloată?*

*Și în cumpănă de-ar pune
Ce e reu, cu cele bune, —
Ce învăț ar fi s'adune?*

*Mult ar fi mai nimerit,
Glas să n'arbă de grăit,
Gând să n'arbă de gândit...*

*Dintr'un steiu de stâncă gros,
Să-și cîoplească trup pietros,
Să nu-l dea furtuna jos...*

*Să ia sufletu' de brad
Că ninsorile de cad,
Verde-î, mare saū răsad...*

*Frunză verde-frunzărea,
Frunzărit-aū mintea mea,
Câte hauri nu gândiă;*

*După fle-curc hău
Nu mai șcie-acuma, zeu,
Cum e bine, cum e reu...*

*Mult e dar mai nimerit
Să aștepti făr' de clipit
Al sfârșitului sfârșit...*

31 martie, 1900.

N. G. RĂDULESCU-NIGER.

Actul al V-lea.

— Dramă. —

(Urmare.)

Scena VI.

Aceleași, Dna Milescu.

Dna Milescu (care ese din stânga.) Ba spune Lili dragă, spune-î tot, nu vrea să fie jucăria oamenilor de nimic. E deșteaptă și știe ce are de făcut, spune Lili.

Elisa (se ridică cu fața schimbată.) Spune te rog— spune tot ce știi, (picioarele abia o susțin, aproape să cadă; Lili și dna vor s'o ajute: glasul îi tremură, luptând să se stăpânească) lăsați-me! ve rog lăsați-me -- vorbește Lili, te rog, pot -- sunt în stare să auz ori ce... Vorbește -- te rog.

Lili. Ce să vorbească? Sfeteanu și-a adus fata de la Paris, ca s'o dea lui Riveanu; înaintea plecării s'a învoit -- Duminecă o să fie logodna, și cununia după ce-l va face ministru. Îți zic mereu: ești, ești, nu sta în casă; de me ascultăi, audiați cu urechile tale; vorbește tot Bucureșciul de asta.

Elisa (redă fără lacrimi, cu ochii pironiți, cu fălcile inelestate tot timpul cât a vorbit Lili; dna Milescu care s'a retras încet de la ușa odăiei face semne dnei Gălescu să se retragă.)

Doamna. S'o lăsăm singură, îi știu eu obiceiul ei.

Lili (retrăgându-se.) De ce me făcuși să-î spu, coană Zinețu; ia te uită cum a înmărmurit.

Doamna. Tot eră să aflu, las' mai bine cu un ceas înainte; s'o lăsăm --

Lili (tot privind înapoi la Elisa.) Mai bine nu-î mai spuneam; săraca biata fată! mi-e milă de ea... (Es amēndoue, Elisa încet, încet cu un suspin intrerupt ca și cum o înecă plânsul.)

Scena VII.

Elisa, Servitoarea.

Servitoarea. Coniță -- (mai aproape.) Coniță -- (mai tare.) Coniță! Nu m'aude, se gândește; așa e dnea-ei totdeauna dusă pe gânduri. Coniță!

Elisa (fără să audă, izbucnind.) Dadule, Dadule, e cu neputință să me omori fără vină... (ridică capul, vede servitoarea.) Ce vrei?

Servitoarea. Dnu Mișu întreabă dacă-l primiți.

Elisa. Să poftescă.

Scena VIII.

Elisa, Mișu.

Mișu. Bună ziua, verișoară. (Sărută mâna.)

Elisa. Bonjour, Mișule dragă; ce faci? ești bine acum?

Mișu. Azi am eșit din casă; sunt bine de tot acum. Dar tu ce faci?

Elisa. Ești, ești? (plânge) ești ar trebui să mor.

Mișu. Vrea să zică ai aflat?

Elisa. Mi-a spus Lili; dar nu știu, nu pot, nu vrea încă să cred.

Mișu. Eram adineauri cu băeții la Capșa, ved pe Sfeteanu la o masă; mai trecu nițel, iaca veni și Dadu; vorbiră amēndoi câteva, apoi el a eșit fără să me vadă. Când drul Verescu, vecinul tei care eră și el acolo, întreabă tare: Ei, bem șampanie, nene Nae? — O bem dragă, cu toate că me costă cam

sărat. Am isprăvit, îi dau fata și 400.000 de mii de franci, îi logodesc duminică, și nunta când va fi ministru". Fă-ți curagiū, dragă verișoară... nici nu merită să plângi după el, pentru un om care te schimbă pe bani, un om fără sentimente -- o femeie ca tine nu se plătește cu tot aurul din lume -- aide, nu te mai chinui, pentru Dzeu! așa nu, nu merită să-l regreti de loc.

Elisa. Ah! Doamne! Doamne! nu e cu putință să indure cineva atâta, fără să moară, nu -- nu --

Mișu (mișcat.) Ești în locul tei l-aș disprețui.

Elisa. Tu în locul meū ai șei că se poate să iubești chiar disprețuind; tu nu poți să știi cum, ce fel îl iubesc --

Mișu. Ce să fac? -- cum s'o ajut? -- ce să-î zic? -- are dreptate -- un inger de femeie -- neomenosul, infamul, mișelul -- Dă Doamne să cadă la alegeri... Eliso, a sunat cineva.

Elisa (se ridică, șterge ochii, caută să-și dea o infățisare prefăcută.) El poate să fie.

Mișu. Să plec, să stai? (Se dă înapoi.)

Elisa. Cum vrei.

Scena IX.

Aceleași, Dadu.

Dadu (intrând.) *Bonjur*, tinerețe.

Mișu. *Bonjur*, maturitate.

Dadu (înaintând spre ea.) *Bonjur, petite*... am scris mult?

Elisa (stăpânindu-se.) Mult, adevărat, foarte mult -- acuma am lăsat scrisul când a venit Mișu --

Mișu (luăd pălăria.) Am onoare să ve salut, dle ministru viitor... (la pe Elisa afectuos de mână, apoi privind cu necaz spre Dadu.) Ah! Ce mai pumn l-aș trage (Ese.)

Dadu. Așa dar: am scris mult?

Elisa. Î-adevărat? ai luat rezultatul pozitiv? vei fi ministru?

Dadu. O Doamne dragă, iar comedia asta! ți-am spus, poate, poate, nu știu încă nimic -- dar lasă, asta importă foarte puțin (observă ochii.) Ochii roșii, ce? iar vre-o crisă, iar accesul? -- nu me săruți? -- aide fie, te sărut eu; dar actul? să vedem actul; de sigur ai scris, ți s'aui roșit ochii... Măne, măne il dăm gata, ai, ce zici? da?

Elisa (cu intenție.) Poate da, poate și nu --

Dadu. Bine, măne; dar în sfērșit ai lucrat azi, sper ai făcut mult, da! -- da... uite, ghicesc c'ai scris mult.

Elisa. Pentru ce ții atâta?

Dadu. Pentru tine, pentru glorie.

Elisa. Ții să fiu nemuritoare?

Dadu. M'aș mândri, nici vorbă.

Elisa. Și când vei fi ministru?

(Finea va urmă.)

ANA CIUPAGEA.

Loviturile ce ne vin de la oameni mai anevoie le uităm decât pe cele ce ne vin de la soarte.

Gelosia naște totdeauna odată cu iubirea, dar nu dispore totdeauna cu ea.

A fi iubit este, pentru o femeie, a primi cea mai mare dintre toate laudele.

Ultima floare.

I e d u s ă r a c u .

I

Copil sărac¹ remâneai,
 Sluguliță me băgai
 La o babă oarbă
 Și oarbă și slabă,
 C'un țarlean de capre.²
 Baba-î sunducoasă,³
 Caprele-s spărioase,
 D'oî leacu⁴ de mine,
 N'oî s'o pățesc bine:
 Dar n'am ce să fac,
 Ca copil sărac.
 Când m'am pogodit,⁵
 Îute-am și pornit,
 Colo sus la munte,
 Cu capre-așă multe
 Și-apoi în munte sus,
 Eū caprele-am muls,
 În stau⁶ le-am băgat
 Și ingrab m'am culcat.
 Dar când m'am sculat
 Și-in stau m'am uitat,
 Alta n'am aflat,
 Făr' d'o iadă schioapă,
 Mai moartă de slabă,
 Împrăsciind⁷ tăciunii
 Din vatra luminii.
 Eū iada am luat
 Și-apoi am plecat
 Girept⁸ cătră sat,
 Când baș⁹ lângă sat,
 Iada a fētat
 Neamu pirciului,
 Iriș¹⁰ felu dracului.
 Săracu de mine,
 Nu me crede nime
 Că iedu fētat
 Deloc s'a sculat,
 Când eū aștept să sugă,
 El s'a pus pe fugă,
 Din coadă sucind,
 Din dinți scârțâind,

¹ Copil sărac, înțelege orfan.

² Țarlean, capre multe.

³ Sunducoasă, care se mânia reū pentru lucruri de nimic.

⁴ D'oî leacu de mine, tânguire.

⁵ Pogodit, tocmit plata,

⁶ Staul, locul ingrădit pentru oî și capre.

⁷ Împrăsciind tăciunii, poporul folosește și respirat.

⁸ Girept, adecă deadreptul.

⁹ Baș, se întrebuințează în loc chiar.

¹⁰ Iriș, se zice de popor pentru egal ori asemenea.

Prin tufiș
 De aluniș,
 Iedu săracu;
 Colo hop,
 Colo trop,
 Iedu săracu,
 Pân' prin tufiș s'a perdut
 Și eū nu l-am mai vędut
 Iedu săracu.

II

Și-așă iedu a tot fugit,
 De la o vreme a ostenit,
 Când s'a pus să odinească,
 Poate să și socotească,
 Încătrău să mai pornească.
 Dar n'a odihnit un ceas,
 C'a dat peste el necaz,
 Că-îl vęduse doi țigani,¹
 (Noi le zicem și cioara-corcani.)
 Țigani ce-ard prin codri cărbuni,
 Pe sate ascuțese buzduri²
 De cuțite și securi,
 Să capete de mâncare
 Pentru purdelimea cea mare,³
 Care la corturi așteaptă
 Cu gura largă căscată,
 Și ei mult se ling pe buză,
 Pân' turtă se coace 'n spuțză.
 Țigani când îl ochiră
 — Pleșciș⁴ pân' îl infărmară,⁵
 Când deloc îl și-înșelără;
 Cu doi saci plini cu cărbuni,
 Ca s'ascute la buzduri
 Și să capete mâncare,
 La purdelimea cea mare,
 Care la cort mult așteaptă
 Cu gura largă căscată,
 Ochii boldinoși⁶ sgaiți
 Și cu dinții mari rinjiți
 Grangurii purdei
 Falmândii ca ei.
 Țigani mergeau spre cort
 Cu cărbuni, cu ied eu tot,
 Când de mare bucurie,

¹ Poporul numește țiganu cioară și corcani, ceștia sunt mai mari și mai negri decât cioarele.

² Buzduri numește poporul cutitele și securele stricate.

³ Purdelime, copii mulți.

⁴ Pleșciș ori pitiș, merge plecat de spate.

⁵ Infărmară, cum infarmă lupu prada.

⁶ Ochii boldinoși, mari și eșiți afară din tulpină.

Care 'n neamu lor se șcie
 Că țiganului cu-o capră
 I se pare ca o vacă,
 Îar când are nădragi roșii
 Par' că crai i-or fi fost strămoși,
 S'or pus Doamne a chioti
 Și din palme-a pliosconi,¹
 Când iedu s'a spăriat
 Și în sus s'a aruncat
 Ca și un smeū de voinic,
 Îar nu ieduțul cel mic.
 Și când a sărit în sus,
 De loc pe fugă s'a pus
 Prin tufiș
 De aluniș,
 Colo hop
 Colo trop

Și săriă iedu săracu,
 Ca și cum sare țapu,
 Pân' țigani l'or perdut
 De nu l'or vędut mai mult.
 Țigani se jeluiau,
 Pēru din cap și-l smulgeau
 Și din gură așă ziceau:

Săracii de ei
 Flămândii purdei,
 Cum or așteptă ei,
 Că-s mulți micuței. —
 Nu ni e după saci,
 De-estea poți să faci,
 Că is niște rupturi
 Strinse din gunoieri
 Și după cărbuni,
 Dacă am fost nebuni.
 În spate de-i duceam,
 La cort ajungeam,
 Buzduri ascuțiam,
 Mălaiū căpētam,
 La purdei dădeam,
 Purdei mână
 Pân' se sătură.
 Nu tot căriă
 Cu ochii sgaiți
 Cu dinții rinjiți.

III

Iedu-acum țare voios
 Că a scăpat sănētos
 De sacii grei cu cărbuni
 Și de țigani nebuni,
 Trăiă bine în pădure
 Prin tufișele de mure.

¹ Pliosconi palmele, le loveșca una de alta.

Dar când nici n'a cugetat,
Alți țigani l'or și ochiat,
Țigani, care scobesc linguri,
De vînd pe sate și în tîrguri,
Pe bani ori și pe mîncare
Pentru purdelimea cea mare,
Săracii de ei
Că au mulți purdei
Mai toți micutei. —
Când iedu-așă fără de griji,
Țiganii or venit pițiș
Și-odată l'or infărmat,
Când de loc l'or și-inșălat
Cu doue burdușe pline,
Grele zeu pentru ori cine,
Pline cu fuse cu linguri,
Să vîndă 'n sate și tîrguri
Săracu de el.

Că-e încă frăgețel. —
Țiganii cum is țiganii,
Mai făloși mult decăt domni,
Că să-i speli cu mările,
Nu le speli și nărvurile,
S'or pus Doame a chioti
Și din palme a pliosconi,
De ied grijă nu avea,
Că el abia gâfăia—răsuffă —
Cu povara ce-o ducea :
Când niște fuse l'o-impins,
Iedu-a și sărit în sus;
În tufiș s'a aruncat
Și iar la fugă-a plecat,

Prin tufiș
Prin aluniș,
Colo hop
Colo trop
Iedu săracu,

Și săriă cum sare țapu,
Pân' țiganii l'or perdut,
De nu l'or vîdut mai mult. —
Țiganii se jăluiau,
Pêru din cap și-l smulgeati;
Și din gură-așă ziceau :

Săracii de ei
Flămîndii purdei,
Cum așteptă ei.
Nu ni e după fusă,
Nici după burdusă,
Ca și după scoabă¹
Care ni e de treabă;
Scoabă de-am avea,
Nici nu ni-ar pásă,
Că 'n codru-am intoarce,
Alte fuse-am face.
Face-am fuse lungi,
De-am vinde la tîrguri,
La tîrguri și 'n sate
Pe bani și bucate,
Purdeii ar mânca
Pân' s'ar sătură,
Când ar mai dormi
N'ar tot cărăi,
Cu ochii sgălți,
Cu dinții rânjiți.

¹ Scoabă, unealtă de fer, cu care scobesc linguri.

IV

Și trecuse niște ani
De când a scăpat de țigani,
Când iedu-a crescut pîrciu mare.
Și-a eșit pe o cărare
Unde-a tîlnit un preot
Cu crâsnicu lui nătot¹
Care-abia ducea pe spate,
Doi desagi plini de bucate,

Doi desagi
Plini cu colaci,
De colaci și cu preseuri
De la pomene și sîmturi,
Popa fiind tinerel,
De fire cam prostizel,
Dar tot s'a gîndit în sine
Să ducă pîrciu desagu-i mai bine;
Când făr' nici o socoteală
Pîrciu îngrabă îl și înșală
Cu desagi cu colacii
Mestecați și cu preseuri
De la pomene și sîmturi. —
Popa merge acum cîntînd,
Iar crâsnicu aliluind,
Pân' pîrciu cel plin de draci
S'a simțit greu sub desagi,
Și odată-în sus a sărit;

Iar la fugă a pornit
Prin tufiș
De aluniș,
Colo hop
Colo trop,
Așă săriă pîrciu săracu,
Ca și cum sare dracu,
Până popa l-a perdut
De nu l-a vîdut mai mult : —
Popa acum se jăluia
Pêru din barbă-și smulgea.
Și din gură așă zicea :

Săracu de mine,
N'am căutat mai bine;
La pîrciu părut,
Că-e drac prefăcut,
Ca să-mi ia desagi
Și cu ei colacii,
Să rămân de oară
La lume la țară.
Me las' de desagi,
Mî-e după colaci
Și după preseuri
Că-s de la sîmturi,
De-i ducam în spate,
Crâsnice fîrtate,
Atunci zeu acasă
Mândra preoteasă
M'ar fi desmerdat
Și m'ar fi pupat,
Dar acum așă
Vai de pelea mea,
Ce o să rabde ea,
Și vai de capu meu
Ce-o să pățesc eu.

--- --- --- --- ---
--- --- --- --- ---

¹ Nătot și nătantoc — idiot — om de puțină ispravă.

V

Dar în sfîrșit cum o șcie
Tot omul de omenie,
Că ori ce fapte în lume,
Fie rele, fie bune,
Trebue să se sfîrșească,
Dar să se și resplătească,
Cum și pîrciu a plătit
Toemaî când nici n'a gîndit,
Că doi lăutași l'or tîlnit,
Cum l'or prins, viu l'or belit,
Mațele i-or pus pe lăuți,
De-or cîntat pe ele la nunți,
Iar din sânge or fert borîndău,
Mî-or dat de-am gustat și eu.
Apoi din pele opinci
Mî-or dat de-am venit aici
Să ve spun asta minciună,
S'o primiți cu voe bună.
Gazda, goștii să trăiască
Și toți să me și cîntească.

***

Unii cîntăreți populari mai zic :

Eu me laud cu cîntecu
Ca calu cu tropotu,
Ca fetița
Cu perțița,
Când o face
Și nu-i place.
Și o peștrică dea-douară,
Cine o vede îngrab să moară,
Aū mamă aū.
Eu me laud cu cîntecu,
Ca calu cu tropotu,
Ca vulpița
Cu codița,
Când apucă pe pîrciu
Și-o vede chinezul ăl nou
Și ar duce-o la fibiroū,
Aū mamă aū.

Auđită de la Petru Lina și Zarie
Crăciun din Doman, ambii cînturari
buni.

Petru Lina a cîntat-o la ospete
când și făcea niște gesticulații potri-
vite poesiei, ce cășunau mult haz as-
cultătorilor.

Maidan în 6/19 sept. 1901.

IOSIF OLARIU
învîț. pens.

*****

Cimiliturî.

Am zece vițele
Lungi și subțirele,
De s'or mîniă
Vai de pielea ta.

Degetele.

Badea Franț
Șede 'n lanț,
De te zăreșce
Te hăpăieșce.

Cănele.

TE. H. BOGDAN *inv. în Bistrița*

SALON.

Adunarea Asociațiunii.

Discursul de deschidere al vicepreședintelui
dr. Ilarion Pușcariu.

Onorată adunare generală,
Escelența Voastră,
Doamnelor și domnilor,

Împregiurări accidentale au adus cu sine, ca adunarea generală a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” să-și țină în acest an adunarea generală în Sibiiu; în acel loc așa dară, unde înainte cu 40 de ani fruntasii neamului nostru însuflețiți de o măreață idee s’au întrunit pentru înființarea „Asociațiunii” noastre.

Domniile voastre, doamnelor și domnilor, conduși de dorul sacru de a ridică splendoarea acestei adunări și de a contribui fiecare după puterile sale la mărețul edificiu al literaturii și culturii naționale, — ați alergat la această adunare din toate părțile, din apropiere și din depărtare.

Rineveniți să fiți, surori și frați iubiți și osteneala și sacrificiile dvoastre să fie binecuvântate de Dumnezeu, ca un prinos bine primit pe altarul culturii noastre naționale.

„Asociațiunea” este productul deșteptării și al entuziasmului național, care a produs concordia și buna înțelegere între frați.

Poporul român din patrie a fost totdeauna doritor de carte, învățătură și cultură, dar’ împregiurările din afară sociale și politice l-au împedecat multă vreme a-ș aduce la valoare inteligența și frumoasele sale facultăți naturale. Când a sosit plinirea vremii ca și pentru el să răsară un soare mai călduros, el nu putea să mai întârzie nici un moment, ca și pe terenul literaturii și al culturii naționale să pună baza unei instituțiuni pentru o dezvoltare naturală și sistematică.

Eră anul 1861. Așa dară de atunci sunt tocmai 40 de ani, când tot aici, învăpăiați de dorul sacru de a folosi poporului român și a-l ridică la nivelul de cultură, la care se află alte popoare cu trecut mai fericit, au pus baza „Asociațiunii” noastre.

Nici că se poate afla ocaziune mai potrivită ca aceasta a ne înprospăta în memorie unele momente înălțătoare din anii 1860 și 1861, când entuziasmul sublim pentru o cauză sfântă făcū să dispară, cel puțin pe un timp, neînțelegerile între frați, să se delătoreze interesele particulare, și mai ales veleitățile profesionale, și în locul lor să se întemeieze concordia și să se stabilească iubirea între frați, cari sunt condițiunile de existență și viață ale fiecărui popor doritor de cultură.

Inteligența română, în număr considerabil, în frunte cu arhieriei seî, au cerut încă la 10 maii 1860 prin o petițiune îndreptată cătră locotenența țerii a se da concesiune la o întrunire generală a

inteligenței române pentru lucrările pregătitoare la înființarea „Asociațiunii” culturale.

La această petițiune a urmat cu datul de 12 iulie 1860 răspuns negativ, cerându-se a se așterne mai întâi o schițare despre activitatea unei atari „Asociațiuni”, căci, — observă locotenența — „nu se poate da concesiune unei reuniuni cu tendențe exclusiv naționale”, — semn invederat, că poporul român în cele mai curate și morale nisuițe ale sale și atunci avea să se mai lupte cu prejudițiile timpurilor trecute, cari l-au ținut în întunecă atâta amar de vreme.

La o nouă cerere din 6 decembrie 1860, pe lângă care s’a așternut și un proiect de statut al „Societății pentru literatura română și cultura poporului român”, — a urmat cu datul de 31 ianuarie 1861 concesiunea dorită. În acest an cu stăruință de fer s’a întrunit inteligența română de două ori la Sibiiu, și adecă la 9 martie pentru facerea statutelor și apoi după aprobarea lor preînaltă, la 6 novembre n. (23 octombrie v.) pentru constituirea „Asociațiunii”.

Esistența de 40 de ani și mai ales activitatea „Asociațiunii” noastre, în sine și pentru sine dovedește, că ea a eșit din sufletul și inima poporului român, ca o necesitate a timpului.

În ea și-au aflat incarnațiunea lor o parte însemnată din aspirațiunile cele mai nobile ale unui popor îndreptățit la viață.

În „Asociațiune” Românii din patru unghiuri și-au aflat punctul de întâlnire și-ș dau mână frățescă, uitând de divergențele de opiniuni politice și interese particulare. Ea este în împregiurările grele de astăzi espresiunea unității noastre naționale, ca a unui popor cu putere de viață, capabil de o cultură mai înaltă și demn de o soartă mai bună.

Măreț e acest op al părinților noștri, măreț privit prin prisma trecutului și admirabil privit cu ochii prezentului. Deci este sfânta noastră datorință să punem umăr la umăr și să-l înălțăm pentru viitor.

S’au ridicat voci, că activitatea „Asociațiunii” noastre n’a fost indestulitoare și că roadele ce le-a vârsat ea peste poporul român au fost puține.

Cu adevărat, dacă măsurăm toate după dorul sufletului nostru, prea ușor putem ajunge la păreri pesimiste. Dar’ dacă ținem seamă de împregiurările nefavorabile în cari trăim și mai ales de neajunsurile noastre, ca popor avisat la puterile sale proprii, ne vom convinge că „Asociațiunea” și-a îndeplinit cu scumpătate misiunea ei culturală între marginile posibilității și că ea a mers tot înainte, făcând progrese cari ne îndreptățesc să credem într’uu viitor al ei strălucit.

Pentru a se vedea, că speranțele noastre sunt temeinice, voiū enumără numai câteva din lucrările ultimilor ani, cari denotă un progres îmbucurător în sinul „Asociațiunii”.

I. *Lucrări de organizare.* Modificarea statutelor și reorganizarea serviciului administrativ, în conformitate cu statutele nouă; și anume: *a*, regulamentul intern al comitetului central; *b*, regulamentul despărțemintelor; *c*, regulamentul desbaterilor adunării generale; *d*, noua arondare a despărțemintelor; *e*, organizarea secțiunilor științifice-literare.

II. *Înmulțirea membrilor și a despărțemintelor.* În urma regulării sistematice a încassării taxelor de la membrii ordinari, numărul acestora, care în anii

orele 6 seara. Obiectul principal al ei a fost alegerea comitetului. Președinte s'a ales cu aclamațiune dl Alesandru Mocsonyi. Apoi prin vot secret vicepreședinte dl Iosif St. Șuluțu, iar membri în comitet dnii Parteniū Cosma, dr. V. Hossu, dr. C. Diaconovich, dr. Oct. Russu, dr. Ilarion Pușcariū, dr. At. Marienescu, Nicolae Togan, dr. Eus. Roșca, Ioan Papiū, Nicolae Ivan, Ioan Crețu și dr. Augustin Bunea; suplenți dnii dr. I. Beū, Arsenie Bunea, dr. Leményi, Iuliū Bardosy, dr. Vas. Bologa și dr. Elie Cristea.

Invitări pentru adunarea generală din anul viitor s'au primit din doue locuri: din Oravița și din Baia-mare. S'a decis ca comitetul să se pună în înțelegere cu conducătorii din ambele locuri și să fixeze locul care va fi mai potrivit.

Concertul. La orele opt seara Reuniunea română de musică a dat, tot în sala de la Gesellschaftshaus, un splendid concert. (A se vedea programul mai la vale în rubrica „Teatru și musică”. Red.)

Excursiune în România. Festivitățile s'au încheiat prin o delicioasă excursiune, cu tren separat, prin pasul Turnu-Roșu, pe valea Oltului, până la Rimnic și Călimănești.

LITERATURĂ.

„Clipe de repaus”, un volum elegant de schițe și narațiuni scoase din relațiunile noastre de viață, scrise de pseudonimul Sorcovă, sub care se ascunde un autor român ardelean de cel mai bun nume, va apărea în estensiune de circa 12 coale de tipar 8° în tipografia A. Mureșianu din Brașov, pe la mijlocul lui octombrie a. e. Cuprinsul: Sărmanul Fekete Jóska. Dintr'o carte din anul 1999. Un signal de foc. Un om al situațiunii. Vodă Dospitu, ăl cu năroziile. Un cățel și un bal, cărî mi-au păpat doue cariere frumoase. Din studiile mele despre prostie. Istoria unei contre. Moravuri contimporane. La băile din Noroioasa. Răsunarea lui Sănduciu. Unul din Gura-Fleant. Popa Șandru. Mister William Sorcovă, reporter of „The New-York Herald”. Prețul de abonament: 2 cor. (Pentru România 2 lei 50 bani.) Pentru porto postal sînt a se plăti de exemplar pentru Ungaria 20 bani, (pentru România 40 bani.) Sorcovă se bucură de un nume prea bun la noi decât să-l mai recomandăm în special. Toți cei dornici de o lectură bună, interesantă și originală românească, toți cari vor să aibă în casa lor o carte frumoasă în cel mai larg înțeles al cuvîntului, să nu întârzie cu abonamentul, care este a se trimite la adresa: Tipografia A. Mureșianu, Brassó. Colecțanții primesc după 10 exemplare abonate și plătite înainte unul gratuit.

Câteva versuri. Sub titlul acesta dl Ion Gorun a scos la lumină în București un frumos volum de versuri scrise prin 1888 și 1889, iar altele în anii 1894 și 1895 și publicate în diverse ziare și reviste. Ion Gorun este pseudonimul unui tiner și talentat scriitor de la noi, care a trecut la București, unde prin activitatea sa literară ș-a făcut un nume bine apreciat, în deosebire ca nuvelist și ca critic teatral. Din volumul seî reproducem poesia din fruntea revistei noastre. Prețul 2 lei.

Din premiile Academiei Române. Premiul Hagivasilie, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 unei cărți scrise în limba română și publicate în timpul de la 1 novembre 1899 până la 31 octombrie 1905, al cărei cuprins va fi: „Istoria comericiului la Români, sau starea actuală a comericiului în România, sau studii asupra legislațiunii comerciale în Statul român, sau orî-ce alte subiecte privitoare la comericiul român”. Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 6 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 octombrie 1905. Notă. — Concurenții sînt obligați a arată totdeauna în scris pentru care anume premii presintă lucrările lor la concurs.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Teatrul Național din București. S'a pus în repetiție „Sângele spală” de Echegaray, cunoscutul autor spaniol. Rolurile principale vor fi susținute de dnii Nottara, Demetriad, Livescu, dnele Romanescu, Hasnaș și Mihăilescu. — Zilele acestea vor începe repetițiile din „Zavistie”, dramă țerănească în 4 acte de dnii V. Leonescu și Duțescu-Duțu. — Direcțiunea generală a teatrelor a dispus ca pentru viitor, să nu se mai permită cu nici un preț, ca doamnele să între cu pălării în staluri, și domni cu șoșoni sau paltoane. Se va pune la dispoziția doamnelor în acest scop, un cabinet special pentru toaletă. — Regele a acordat din caseta sa privată o bursă trei Maria Ventura, fiica dlui Gr. Ventura, pentru ca să urmeze cursurile școalei de declamație de la Paris. Dra Ventura a sfîrșit anul acesta cursurile școalei de declamație din București, făcînd impresia că are un talent de la care se poate spera mult în viitor.

Dșoara Agata Bărsescu la Berlin. Ziarele berlineze sînt unanime intru a cântă elogii eminenței tragediane dșoara Agata Bărsescu, care debutează acuma acolo. Succesul cel mare l-a avut în „Medea” de Grillparzer, cu care ocaziune a fost chie-mată de 16 ori la rampă. Succesul acesta a fost atât de covârșitor, că a produs un entusiasm de care de mulți ani nu s'a vîdut pe scena germană. Revistele ilustrate publică portretul „primei eroine a Teatrului Național din București” Dșoara Bărsescu va mai jucă la Berlin până la finea lui septembrie v., apoi se duce la București.

Concertul din Sibiliu, dat în duminica trecută cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii, a avut următorul program: 1. „Brumărelul” pentru cor mixt, solo de sopran și bariton cu acompaniare de pian de Iacob Mureșan. 2. Doue cântări pentru cor mixt, de G. Dima. a, „Floarea 'n câmp când vestejește”. b, „Fântână cu trei isvoare”. 3. Doine pentru solo de sopran cu acompaniare de pian, aranjate de Hermann Kirchner. a. „Solomoane căpitane”. b, „Florice de pe rit”. c, „Foaie verde de bujor”. 4. „Hora Dobrugeană” pentru cor mixt, de N. Popovic. 5. Doue cîntece pentru solo de bass. a, „Călugărul de la Pisa” de C. Löwe. b. „Nor de vijelie” de N. Humpel. 6. „Crăiasa ieielor” pentru cor mixt și soli de sopran, alt și bariton, cu acompaniare de orchestră, de N. W. Gade. 7. „Treî cîntece” pentru cor de dame, de I. Brahms. a, „Cîntec de amor”. b, „Mirele”. c, „Barcarola”. 8. „Hora”, piesă de concert pentru cor mixt și orchestră, de George Dima.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Sfințire de biserică în Borgo-Prund. În. Pr. Ssa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu va sfinți duminică în 16/29 septembrie biserica gr. or. din Borgo-Prund. După sfințire, se va da un banchet, iar seara petrecere populară.

Administrator protopopesc gr. cat. în Cluș. Aflăm că consistoriul arhiepiscopial din Blaș a numit administrator protopopesc și parochial al Clușului pe preotul-capelan de acolo dl Stefan Roșian, un bărbat calificat și vrednic pentru acest post.

Biblioteca parochială în Panciova. Românii din Panciova simțind necesitatea unei bibliotecii române acolo, au luat hotărârea să înființeze una cu numirea de „Biblioteca parochială”. Lipsindu-le înse mijloacele, spre a putea cumpăra cărți, fac apel la autori și la librari, să dăruiasă spre acest scop din prisosul lor.

C E E N O U.

Hymen. Dl *Ioan Roșu* învățător și dsoara *Elena Veturia Boțoc*, fiica dlui învățător Augustin Boțoc din Comlăuș, comitatul Arad, s'au logodit. — Dl *Ioan Sərb.* ales preot în Mihăeșei și dsoara *Maria Cîruga* din Sibiiu s'au logodit. — Dl *Ioan Turdian* din Leucuseșei și dsoara *Lucreția Nicorescu* din Făget se vor cunună duminică în 16/29 septembrie în Făget.

Oaspeții din România la Sibiiu, cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii, au îndeplinit un frumos act de pietate. S'au dus în corpore, cu mai multe trăsuri, în cimiteriul gr. cat. românesc din Sibiiu unde au depus cununii pe mormintele lui George Barițiu și Papiu Ilarian. Studentul academic dl Petculescu din Piteșei a pronunțat un discurs frumos.

Reuniunea femellor române din Mediaș și giur, precum aflăm din raportul comitetului, progresează frumos. La 1 septembrie an. c., când s'a ținut adunarea generală a ei, starea-i materială a fost următoarea. Cassa în număr 3706 coroane 48 fil., în obligațiuni și cambii 14.396 cor. 4 fil. Depunere la „Albina” 98 cor. Mobilier în valoare de 210 cor. Acții „Concordia” 408 cor. Suma totală 18.869 cor. 52 fil. Presidenta Reuniunii e dna Maria Moldovan, casiera dna Elena Suciu, secretăreasa dna Maria Necșa.

„Tribuna” iarăș condamnată. La 25 l. c. s'a pertractat la curtea cu jurați din Cluș procesul intentat „Tribunei” pentru ofensarea procurorului din Alba-Iulia, care a defaimat pe Iancu. Responsabilul pentru redacțiune, dl Andrei Balteș, a fost condamnat la închisoare de un an și jumătate.

Mare catastrofă pe calea ferată română. Săptămâna trecută un tren de persoane s'a ciocnit cu un tren cu petrolul între Turnu-Severin și Palota. În urmarea ciocnirii, petrolul a luat foc și s'au aprins toate vagoanele, făcându-se toate scrum. Noue persoane au murit, 16 s'au rănit.

Noul institut de bani din Orăștie, „Dacia” s'a început activitatea la 21 septembrie n. Capitalul social este de 100.000 coroane. Director executiv dl dr. Aurel Muntean.

Au murit: *Alexiu Popp*, avocat în Cluș, la 25 septembrie, în etate de 70 ani; — *Moise Popovici*, preot gr. or. în Boșorod, la 6/19 septembrie, în etate de 57 ani.

DIN LUME.

Țarul în Franța. După întrevăderea de la Danzig, cu împăratul Vilhelm II, țarul s'a continuat calea spre Franța. La 18 septembrie, în largul mării, la Dunquerque, i-a esit spre întimpinare Loubet, președintele republicii franceze. Acolo au urmat apoi festivități navale. Vapoarele au ancorat în Basin de Commerce, unde s'a făcut o recepțiune strălucită. De aici suveranii ruși cu președintele Loubet și suitele au plecat cu trenul la Compiègne. După un șir de festivități, țarul și țarina au părăsit Franța sâmbăta trecută, 8/21 septembrie.

Studentii români în Grecia. În Atena s'au făcut studenților români multe ovațiuni. La teatru s'a dat o reprezentație festivă, jucându-se piesa „Regele Odip”. Între acte s'a cântat imnul național român, apoi cel grecesc; publicul a ascultat ambele stând în picioare. S'a dat și un banchet. Studenții au vizitat și Olympia, unde se făceau în vechime celebrele jocuri olimpice în onoarea lui Jupiter. Primire entusiastă, consiliul comunal al orașului Pirgos le-a oferit un splendid banchet. Apoi s'au dus în portul Patras. Tot parcursul a fost un adevărat triumf. Primire grandioasă. Foc de artificii. Salve de tunuri. Ploaie de flori. De acolo studenții s'au întors la Athena; de aici în 7/20 l. c. spre Constanța.

Soția președintelui Mac-Kinley. Din viața intimă a decedatului președinte se istorisesc următoarele: Când președintele Mac-Kinley nu se află în Casa Albă, de obicei petrecea la vila sa din Canton, oraș unde a făcut cunoștință cu soția sa. Ida Saxton eră fiica bancherului din oraș; ea eră ocupată în prăvălia tatălui său și a dat dovezi de atâta iscusință și pricepere încât repede a fost înaintată casieră. Mac Kinley s'a căsătorit cu Ida Saxton la 25 ianuarie 1871, pe când el eră un simplu avocat. Doi copii pe cari i-au avut au murit foarte de mici; nenorocirea aceasta a abătut cu desevășire pe dna Mac Kinley care e foarte nervoasă. De atunci e mereu suferindă. Cu toate acestea, ea însoția pe bărbatul său în călătoriile și prezența ei îl incurajă în marile sale lupte politice. Ea a trecut împreună cu el toate stadiile carierei sale. Dna Mac Kinley este mai întâi de toate o femeie de casă. O privire fugitivă în casa pitorească în care au trăit ei înainte de alegerea lui Mac-Kinley ca președinte, confirmă aceasta. Că dna Mac-Kinley posedă gust artistic, se vede din ornamentarea odăilor. De-asupra căminului atărnă o mare fotografie a băiatului mai mare, care eră atunci de doi ani, iar lângă el atărnă un portret al bărbatului ei. Micul leagăn al copilului mai mare e o tristă amintire a unui trecut fericit, de care-ce ea iubește nespuse de mult copiii. Nici o femeie nu putea fi mai devotată bărbatului ei de cum a fost dna Mac-Kinley. Când eră absent, îi scria de două ori pe zi, îi telegrafia dimineața, la amiază și seara și când eră cu puțină conversațiune prin telefon. De și invitațiunile, cum e natural, nu mai conținea, președintele și soția sa preferiau să petreacă timpul liber de care dispuneau, liniștit și singuri acasă.

80 și până la 1895 se mișcă între 3—400, s'a urcat treptat peste 1200. În urma atențiunii ce s'a dat lucrării despărțimintelor și a organizării de despărțiminte noue, s'a ivit și în sinul acestora o activitate cu mult mai intensivă. Astfel la 1895 erau organizate 33 despărțiminte, dintre cari au fost active 21, până când astăzi numărul despărțimintelor s'a urcat la 42, dintre cari abia 3—4 au rămas în neactivitate. Prin măsurile luate în această direcțiune venitele ordinare ale „Asociațiunii“, din taxele de membri, — s'a urcat cu circa 8000 coroane pe an.

III. *Activitatea literară.* 1. S'a înființat biblioteca populară a „Asociațiunii“, care sub conducerea secțiunilor științifice-literare va putea ajunge la o deosebită însemnătate culturală. 2. S'a inițiat editarea Enciclopediei române, care de și la acest prim început pe un teren cu totul neumblat al literaturii noastre, n'a putut fi scutită de anumite scaderi, reprezintă un însemnat monument literar și va contribui în măsură mare la ridicarea prestigiului „Asociațiunii“. 3. S'a introdus raportul literar, prin care s'a pus bazele unei bibliografii sistematice a producțiunii noastre literare. 4. S'a învâțit cuprinsul organului „Asociațiunii“ prin publicarea de importante documente și lucrări istorice și prin scrieri ce urmăresc literatura istorică străină referitoare la România.

IV. *Creațiuni noue.* 1. S'a luat inițiativa pentru crearea primului muzeu național, istoric și etnografic al Românilor din țară și s'a adunat prin diferite întreprinderi circa 60.000 coroane pentru acest scop. 2. S'a înființat numeroase biblioteci ambulante. 3. S'a pus baza unei mari colecțiuni de ziare, astăzi aproape completă și singură existentă, care pentru timpuri îndelungate va rămânea neprețuit izvor al istoriei noastre naționale.

Dacă lucrările enumerate aci încă nu ajung pentru a satisface așteptărilor, ce se fac de la „Asociațiunea“ noastră, răspunderea nu poate cădea numai asupra comitetului dvoastre, ci asupra întregului, care a avut mai înteu trebuință de organizare în toate părțile lui; și iarăș dacă monumentele atinse mai sus denotă totuș un progres, ceea ce noi cutezăm a afirmă, tot așă nu e numai meritul comitetului „Asociațiunii“, ci a întregului popor român, și mai ales al inteligenței noastre, care cu căldură și însuflețire a îmbrățișat cauza sfântă a culturii naționale și în o formă sau alta a contribuit și a sacrificat pentru promovarea scopurilor ei salutare.

Comitetul primește asupra sa numai o parte mică din merit și aceasta stă în a fi inițiat și pus în lucrare multe dintre problemele cuprinse în statutele „Asociațiunii“, ferindu-se a face salturi, cari nu sunt compatibile cu dezvoltarea naturală și sigură și ar fi compromis soliditatea înaltei noastre instituțiuni culturale.

Doresc înse ca cele atinse mai sus să fie de parte de a se socoti ca un fel de laudă comitetului dvoastre sau a mea care am avut onoarea a sta timp mai îndelungat în fruntea „Asociațiunii“ în calitate de vicepreședinte.

Am și eu un merit, care cred că nimenea nu mi-l va putea tăgădui; și acela nu stă nici în jertfe materiale, căci ceea-ce am jertfit până acuma pentru biblioteca „Asociațiunii“ este ceva neînsemnat; nici în modestele mele prestațiuni pe terenul științifico-literar, ci meritul pe care mi-l însușesc este, de

a fi contribuit ca vicepreședintele „Asociațiunii“ la armonia și concordia frățească, care în decurs de ani a esistat în sinul comitetului central, căci fără de ele ori-ce întreprindere a noastră ar fi fost zădărniciată dintru început.

Și acum, cu ocasiunea acestei adunări, sosind timpul să me depărtez dimpreună cu comitetul dvoastre, de la postul de onoare, ce l-am ocupat din încrederea dvoastre timp mai îndelungat, nu affu mod mai potrivit a încheia această cuvântare ocașională a mea decât prin a imploră de la Dumnezeu concordie și iubire între toți fiii poporului român și ceea-ce sigur va urmă din aceste virtuți creștinești și cetățenești, — prosperare și progres în toate întreprinderile și acțiunile noastre naționale.

Salutându-ve încă odată cu „Bine ați venit“, declar adunarea generală a „Asociațiunii“ de deschisă.

*

Salutul Societății pentru fond de teatru român.

Invitată și de asta-dată de comitetul Asociațiunii prin o scrisoare foarte călduroasă, Societatea pentru fond de teatru român a fost represintată la adunarea din Sibiu prin delegații sei dñii Emanuil Ungurianu (membru în comitet) și Andrei Cosma (membru fondator.)

Dăm aci, după „Telegraful Român“, salutul pronunțat de dl Emanuil Ungurianu, precum și răspunsul dlui vicepreședinte dr. Ilarion Pușcariu, care a condus adunarea.

Dl Ungurianu a zis:

„Ca delegat al „Societății pentru fond de teatru român“ dați-mi voie să aduc „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“ salutul acestei Societăți, pe care, împreună cu colegul meu, dl Andrei Cosma, avem onoarea a o represintă la aceasta ilustră adunare. „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ își are problemă cultivarea literaturii române naționale și înaintarea poporului român în cultură națională. Pentru realizarea acestei probleme mărețe Asociațiunii îi stă deschis teren vast. „Societatea pentru fond de teatru român“ încă își are drept problemă cultivarea literaturii române și prin aceasta înaintarea poporului român în cultură. Pe acest teren întru realizarea problemei schițate mai sus, în scurt timp are să-și urmeze Asociațiunii teatrul român. Ambe aceste Societăți sunt factori culturali de mare însemnătate pentru națiunea noastră. Ambele sunt răsărite din voința poporului de a-și păstră cultura sa națională; scopul ambelor e deci apărarea acestei culturi naționale. „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“, pe care am onoarea să o represint aici împreună cu dl Andrei Cosma, e convinsă, că poporul nostru numai prin aceasta cultură națională va putea să se valideze în rând cu celelalte popoare, numai ținând cu tenacitate la cultura națională română și lucrând cu tot zelul la dezvoltarea ei va putea să-și păstreze intact caracterul său național, căci când va încetă cultura națională, va încetă tot odată și viața lui națională.

„Convinsă despre acestea, „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“ vine a-și exprima deosebita bucurie, că activitatea Asociațiunii întru realizarea problemei sale ia din an în an un avânt tot mai îmbucurător. „Societatea pentru fond de

teatru român" își exprimă deosebita bucurie față de abnegațiunea și zelul cu care bărbații, cărora încrederea obștei române le-a concredut conducerea Asociațiunii, și-au făcut și-și fac datorința. Și când o constată aceasta, își exprimă totodată dorința, ca acest zel nici când să nu înceteze, ci potențat prin iubirea de neam să fie totdeauna lumina conducătoare a bărbaților cărora dat le va fi să conducă și de aci încolo destinele Asociațiunii. (Repetite „Trăiască!”)

Salută adunarea și dorește rezultate strălucite. Acestui frumos discurs, isvorit din adevărată inimă românească, vicepresidentul răspunde prin un discurs scurt, dar ținut în termeni călduroși. Preacuvioșia Sa mănecând din unitatea scopurilor urmărite de aceste două corporațiuni culturale, una urmărind realizarea scopurilor sale prin activitate pe teren mai vast și îmbrățișând mai mulți ramii de cultură, cealaltă avându-și drept problemă cultivarea unui singur ram, de însemnătate mare înse și acesta, — ambele nisuesc spre aceeaș țintă: perfecțiunea culturii naționale românești. Raportul între Asociațiune și Soc. de teatru e acelaș ca între mamă și fiică. „Societ. de teatru român” poate fi considerată deci fiică a Asociațiunii, dar *fiică vrednică de dragoste și recunoștința mamei*, căci a dezvoltat și densa activitate rodnică și deamă de recunoștință națiunii. Salută deci pe delegații acestei fiice iubite și îi roagă să interpreteze mandatariului lor iubirea ce Asociațiunea i-o păstrează, și dorința ca mama și fiica, „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” și „Societatea pentru fond de teatru român” să se înțelească totdeauna cu dragoste și bunăînțelegere pe terenul progresului.

Adunarea și festivitățile ei.

Adunarea generală din Sibiiu a Asociațiunii, ținută la 21 și 22 septembrie n., a avut un frumos rezultat moral. Despre cel material nu putem să raportăm, căci comisiunea proecată pentru încassarea de taxe de la membri, nu s'a ales, ci doritorii d'a deveni membri s'au înscris de-adreptul la cassarul.

Numărul participanților a fost mare. Dacă n'au fost și mai mulți, cauza este că profesorii și tinerimea n'a putut vini. A fost o fericită idee, d'a convocă conferența directorilor de bancă tocmai în ajunul adunării generale, căci astfel ei au dat un spor de vr'o 50 de persoane din diverse părți, câtă vreme grosul s'a compus din Sibiiu și împrejurime.

A făcut cea mai bună impresiune participarea unui mare număr de frați de peste Carpați, domni și dame, dintre cari mai multe în costum național.

Șirul festivităților s'a deschis vineri, la 20 septembrie n., cu

Seara de cunoștință în frumoasa sală renovată de la Gesellschaftshaus, care abia a putut încăpea pe cei întruniți. S'a pronunțat un singur toast. Părintele protopresbiter Ioan Papiu a bineventat oaspeții „în metropolea românismului”. Publicul a petrecut împreună până la orele unsprezece.

Sedința primă. Sâmbătă în 21 septembrie n. s'a deschis ședința primă a adunării generale în sala comitatului.

Înteu înse s'a ținut serviciu divin în bisericile de ambele confesiuni. În biserica gr. or. din cetate a pontificat În. Pr. SSa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu; în biserica gr. cat. vicarul Ioan Macaveiu din Făgăraș. Erau 11 trecute, când vicepreședintele Pr.

Cuv. Sa archimandritul dr. Ilarion Pușcariu a deschis adunarea, în mijlocul unui public distins, în frunte cu În. Pr. SSa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu.

Apoi luă cuvântul dl Emanuil Ungurianu, unul din delegații Societății pentru fond de teatru român și salută adunarea în numele acestei Societăți.

Trecându-se la ordinea zilei, s'au constatat că sânt reprezentate 26 despărțeminte prin 41 delegați.

Apoi se aleseră comisiunile și anume: *a*, ceea pentru examinarea raportului general: dr. Augustin Bunea, Ilie Trăilă, dr. George Popovici, dr. George Proca, dr. Iuliu Maniu; *b*, pentru censurarea raționalului pe 1900 și a budgetului pe 1902: Emanuil Ungurianu, dr. Coriolan Papp și Brutus Hodoș; *c*, pentru studiarea modificărilor propuse în regulamentul secțiunilor: Grigoriu Pletos, Silvestru Moldovan și G. Precup.

În fine s'au cetit depeșele de felicitare.

Sedința literară, punctul al doilea al programei oficiale, a urmat după miezăzi la 3, în sala festivă a școlii civile de fete. Dl Sextil Pușcariu a ținut o conferință literară despre poetul ardelean Iosif, care de curând a publicat la București un volum de poezii originale și altul de traduceri din Heine.

Petrecerea cu dans. Seara la 8 a început petrecerea cu concert militar, tombola și dans în „Gesellschaftshaus”. Înteu o plimbare la sunetul muzicii, apoi dans. Lume multă și elegantă. Primul Quadrile a fost jucat de 80 de părechii.

Sedința a doua. Înteu au raportat comisiunile prin raportorii dr. G. Proca, dr. Coriolan Papp și G. Precup. Discuție mai mare a provocat lăsământul lui dr. Nichita, pe care comitetul nu-l primise; s'a decis ca comitetul să se pună de nou în legătură cu institutul „Silvania” spre a regulă aceasta chestiune. La propunerea dlui A. Paladi s'a decis ca să se serie în stil poporal scopul și istoricul Asociațiunii, ca să se împartă gratuit prin popor. Dl dr. D. P. Bărcianu a făcut propunerea să se adreseze băncilor românești cererea ca 50% din sumele destinate pentru scopuri culturale să se dea la dispoziția comitetului Asociațiunii, propunere recomandată atențiunii comitetului.

Banchetul. Lungindu-se ședința mult, banchetul nu s'a putut începe decât la orele 3, tot în sala de la Gesellschaftshaus. Primul toast l-a pronunțat președintele adunării, archimandritul Pușcariu, pentru Maj. Sa; al 2-le dl Parteni Cosma, pentru reprezentanții autorităților vicecomitele Reisenberger și primarul Drottlef, cari la rândul lor au răspuns în limba germană. Apoi a închinat canonicul dr. A. Bunea pentru prosperarea Asociațiunii. Protopopul Ioan Papiu pentru asociațiunea soră Societatea fondului de teatru și în special pentru reprezentanții ei. Profesorul Pletos pentru inteligența română din Sibiiu; dl B. S. Podoabă pentru oaspeții din România, în numele cărora a răspuns cu mare efect dl Dimancea. Banchetul s'a ridicat la orele 5.

Petrecerea poporală. Într'aceste s'a deschis petrecerea poporală, care a reușit escelent. S'au premiat mai multe costume; primul premiu l-a obținut dșeara Stefanescu-Goangă de la Curtea-de-Argeș, al doilea dșoara Eugenia Mețianu din Zernești, al treilea dșoara Sofia Condenim din Pitești.

Sedința a treia și cea din urmă s'a deschis la